

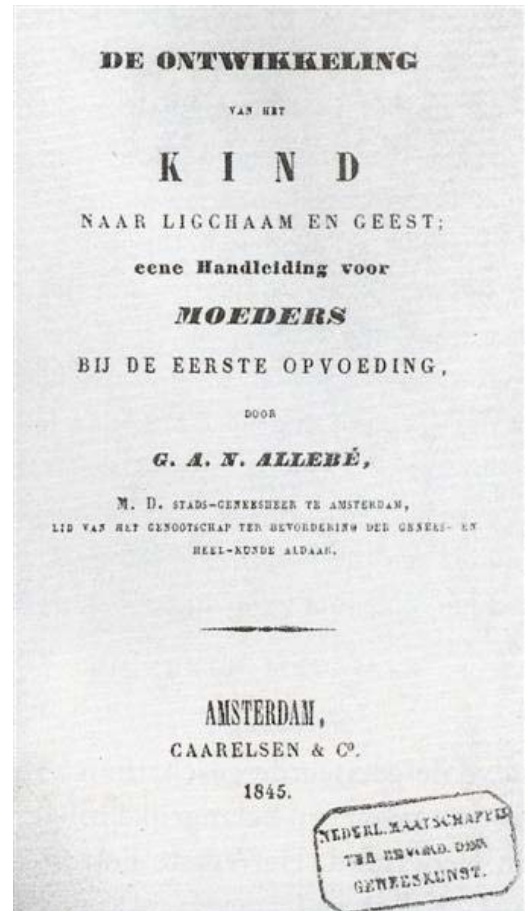
De Handleiding voor moeders van

Gerard Arnold Nicolaas Allebé (1845)

De populaire verhandeling van de Amsterdamse medicus Gerard Arnold Nicolaas Allebé (1810-1892) die in 1845 verscheen onder de titel *De ontwikkeling van het kind naar lichaam en geest; eene handleiding voor moeders bij de eerste opvoeding*, zou dankzij de vele herdrukken tot in de twintigste eeuw invloed blijven uitoefenen op de zuigelingen- en peuterzorg. Allebé's verhandeling is vooral daarom opmerkelijk, omdat zij zich nadrukkelijk beperkt tot de 0-4 jarigen. 'Bijaldien men afkeurde dat de schrijver, in plaats van de geheele kindschheid tot aan het wisselen der tanden te bewerken, alleen de drie eerste levensjaren behandeld heeft, zoude het antwoord wezen, dat hij vreesde dat aan zijnen arbeid eenen al te grooten omvang te geven. ... Ongeveer drie jaren behoeft een kind om, na bewustheid erlangd te hebben van de buitenwereld, zich tot zelfbewustheid te verheffen.

Waarom zoude men dit tijdvak niet afzonderlijk mogen schilderen?', zo schreef hij. In vijftig hoofdstukken doorloopt Allebé het gehele spectrum van de 0-4-jarigenzorg, schetst hij de voeding en eerste behoeften van de pasgeborene, de ontwikkelingsgeschiedenis, de lichamelijke opvoeding en 'het schreien' van de zuigeling, de 'pligten der moeder bij voorkomende ongesteldheden', de koepokinenting, de bevordering van 'de aanvankelijke ontwikkeling van den geest' en van het gemoed, de dentitie, 'hoe het kind loopen leert (en) op welke wijze het kind zich de spraak begint eigen te maken', de ontwikkeling en opvoeding in het tweede en derde levensjaar, het spelen ('de bezigheid'), de afwijkingen in de zedelijke ontwikkeling en ten slotte 'op welke wijze men de ontwikkeling van den geest gedurende het tweede en derde levensjaar kan bevorderen'.

Dat de moeder zelf moest voeden was een vanzelfsprekendheid; slechts bij uiterste noodzaak mocht zij overgaan op kunstmatige voeding. Ezelinnemelk dat 'ligt verteerbaar en zeer versterkend' zou zijn, genoot dan de voorkeur. Ook besteedde hij ruim aandacht aan de zintuiglijke ontwikkeling: 'Eenmaal het aardsche leven ingetreden, moet de mensch, zal hij tot geestontwikkeling geraken, vóór alles leeren zich van zijne zintuigen te bedienen, dat is te zeggen, hij moet leeren zien, hooren, tasten, proeven, rieken. De zinnen toch wekken de ziel uit den bewusteloozen toestand trapsgewijze op: zij zijn de werktuigen: waardoor het kind voorstellingen en kennis van hetgeen buiten hetzelve bestaat, erlangen moet.'

Hoezeer Allebé zijn tijd vooruit was, blijkt uit zijn advies voor het groeiboek-avant-la-lettre! In het nawoord roept Allebé zijn lezeressen op om niet alleen op zijn adviezen te steunen. 'Zij (de lezeres) toetse dezelve gestadig aan eigene, reeds opgedane of nog op te doene ervaring. Het *individuele* in de ontwikkeling, waarnaar de moeder hare bemoeijing in ieder bijzonder geval te wijzigen heeft, kan zij alleenlijk door eigene voortgezette waarneming vinden. Het houden van een ontwikkelingsdagboek zal haar daartoe behulpzaam wezen. Het doel der opvoeding: toenadering tot volkomenheid in alle rigtingen zij haar gestadig voor den geest. Harmonische ontwikkeling zij hare leuze: doch zij wachte zich voor te veel te doen; zij wachte zich inzonderheid voor overspanning der geestvermogens in teederen leeftijd. Het ligchaam van haar kind trachte zij van de geboorte af aan trapsgewijze te verharderen. De ontwikkeling van den geest bereide zij, gedurende de drie eerste jaren vóór, door te zorgen voor oefening der zintuigen en voor het verzamelen van zinnelijke indrukken. Het gemoed vorme zij door de magt van haar eigen goed voorbeeld: hoe meer eene moeder zich bevljigt om zelve deugdzaam en verstandig te worden, des te zekerder zal zij er in slagen, hare kinderen tot deugdzaame en verstandige menschen op te leiden.'

Uit: Prof. dr. M.J. van Lieburg, *Een eeuw consultatiebureau in Nederland 1901-2001*, Rotterdam: Erasmus Publishing, 2001, p 18.
